

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет тваринництва та водних біоресурсів
«19» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ТВАРИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА СВІТОВІЙ КУЛЬТУРІ»

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 204 «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Освітня програма «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

Розробники:

професор кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві, доктор
істор. наук, доцент Вікторія МЕЛЬНИК

доцент кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві, кандидат
с.-г. наук, доцент Світлана БАЗИВОЛЯК

професор кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві, доктор
с.-г. наук, професор Наталія ПРОКОПЕНКО

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни. Вибіркова компонента дає можливість для здобувачів вищої освіти вивчати взаємозв'язок між тваринами та людиною в контексті культурного, етичного, соціального та господарського розвитку суспільства, з особливою увагою до відображення тварин у традиційній та сучасній культурі, біоетичних засад їх використання в науці та сільському господарстві, поведінкових особливостей (етології), забезпечення благополуччя тварин, а також ролі тваринництва в умовах сталого розвитку.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»	
Освітня програма	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	—	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Рік підготовки (курс)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	20	14
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	20	12
Самостійна робота	110	124
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Тварини в українській та світовій культурі» є покращення гуманітарної підготовки й глибоке ознайомлення здобувачів вищої освіти з культурними традиціями народів світу щодо відношення до тварин, використання продукції тваринництва від давніх часів до сучасності, підвищення етнічної свідомості студентів та їхньої фахової підготовки, формування у здобувачів професійних знань і вмінь щодо аналізу, розробки та впровадження ефективних технологій виробництва й переробки продукції тваринництва з урахуванням соціальних, економічних, правових аспектів.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері технології виробництва і переробки продукції тваринництва;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел;

спеціальні (фахові) компетентність (СК):

СК 10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Оцінювати та забезпечувати якість та безпечність технологій виробництва продукції тваринництва, кормів та кормових засобів, рівнів живлення тварин та продукції тваринного походження.

ПРН 3. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів в сфері тваринництва та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПРН 5. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПРН 10. Нести відповідальність за розвиток професійних знань і практик, оцінювання стратегічного розвитку команди, формування ефективної кадрової.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	тижні	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	лаб.	с.р.		л	лаб.	с.р.
Змістовий модуль 1. Тварини як частина культурної спадщини людства								
Тема 1. Роль тварини у житті людини та суспільства. «Animal studies»	1	2	2		4	2	2	
Тема 2. Образи та значення тварин у світовій культурній спадщині	2	2	2		4	2	2	
Тема 3. Тварини в релігії й міфології	3	2	2		4	2	2	
Тема 4. Тварини в українській культурі – від давнини до ХХ століття	4	2	2					
Тема 5. Тварини в українській культурі сьогодення	5	2	2					
Разом за змістовим модулем 1	–	10	10	40	74	6	6	62
Змістовий модуль 2. Гуманізація тваринництва – нова віха культурного розвитку суспільства								
Тема 6. Біоетика досліджень з тваринами	6	2	2		4	2	2	
Тема 7. Етологія тварин	7	2	2		4	2	2	
Тема 8. Благополуччя тварин	8	2	2		4	2	2	
Тема 9. Гуманізація систем і способів утримання тварин	9	2	2		4	2	2	
Тема 10. Виробництво продукції тваринництва в умовах сталого розвитку	10	2	2					
Разом за змістовим модулем 2	–	10	10	70	76	8	6	62
Усього годин	–	20	20	110	150	14	12	124

3. Теми лекцій

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Тварини як частина культурної спадщини людства		
1.	Роль тварини у житті людини та суспільства. «Animal studies»	2
2.	Образи та значення тварин у світовій культурній спадщині	2
3.	Тварини в релігії й міфології	2
4.	Тварини в українській культурі – від давнини до ХХ століття	2
5.	Тварини в українській культурі сьогодення	2
Модуль 2. Гуманізація тваринництва – нова віха культурного розвитку суспільства		
6.	Біоетика досліджень з тваринами	2
7.	Етологія тварин	2
8.	Благополуччя тварин	2
9.	Гуманізація систем і способів утримання тварин	2
10.	Виробництво продукції тваринництва в умовах сталого розвитку	2
Разом		20

4. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Модуль 1. Тварини як частина культурної спадщини людства		
1.	Відображення тварин у предметах світової матеріальної культури	2
2.	Тварини у світовій духовній культурі	2
3.	Образи тварин як відображення уяви народу про світобудову	2
4.	Тварини в українській народній творчості – відображення у предметах матеріальної культури	2
5.	Тварини в українських обрядах, усній народній творчості і музиці.	2

1	2	3
Модуль 2. Гуманізація тваринництва – нова віха культурного розвитку суспільства		
6.	Нормативна база регулювання досліджень з тваринами відповідно до біоетики	2
7.	Вивчення аспектів спілкування тварин та їх інтелектуальних здібностей	2
8.	Благополуччя і добробут тварин у нормативних документах	2
9.	Аналіз сучасних технологій тваринництва	2
10.	Розробка заходів з підвищення продуктивності тварин та ефективності галузей тваринництва у межах досягнення цілей сталого розвитку	2
Разом		20

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Тварини як частина культурної спадщини людства		
1	Тварини у житті людини та суспільстві: охарактеризувати значення різних видів	8
2	Образи та значення тварин у світовій культурній спадщині	8
3	Тварини у різних релігіях: християнстві, буддизмі, ісламі та ін.	8
4	Тварини в українській культурі – від давнини до ХХ століття: музиці, художньо-скульптурному мистецтві тощо	8
5	Тварини в українській культурі сьогодення: пісенній творчості, музиці, образо-творчому мистецтві тощо	8
Модуль 2. Гуманізація тваринництва – нова віха культурного розвитку суспільства		
6	Біоетика як поєднання новітніх досягнень біологічної науки та медицини з духовністю	14
7	Інтелектуальні здібності птахів і ссавців	14
8	Вимоги громадських організацій України та ЄС до благополуччя тварин	14
9	Сучасні технології при утриманні сільськогосподарських ссавців, птиці та бджіл	14
10	Сталий розвиток: виклики для виробників тваринницької продукції	14
Разом		110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист лабораторних робіт;

7. Методи навчання

- проблемне навчання;
- практико-орієнтоване навчання;
- кейс-метод;
- перевернутий клас;
- навчання через дослідження;
- навчальні дискусії та дебати;
- командна робота;
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
1	2	3
Модуль 1. <i>Тварини як частина культурної спадщини людства</i>		
ЛР 1. Відображення тварин у предметах світової матеріальної культури.	ПРН 1, 3, 5, 10. Здобувачі вищої освіти повинні оцінювати та забезпечувати якість і безпечність технологій і продуктів тваринництва в контексті їх сприйняття суспільством через культурні уявлення про тварин, зокрема шляхом аналізу образів тварин у світовій матеріальній та духовній культурі, українському фольклорі, обрядах, усній народній творчості та музиці. Формувати усвідомлення культурного значення тварин у суспільстві як чинника, що може впливати на споживчі уподобання, та етичні аспекти виробництва продукції тваринництва. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність у сфері вивчення зоокультурної спадщини, аналізуючи уявлення про тварин у світових і локальних культурних традиціях для створення нових підходів до популяризації тваринництва як частини культурної ідентичності. Відшуковувати необхідні дані з етнографічної, історичної, фольклористичної та культурологічної літератури, електронних баз даних та інших джерел з метою аналізу культурних уявлень про тварин, їхнє відображення у предметах матеріальної культури, обрядах тощо.	10
ЛР 2. Тварини у світовій духовній культурі.		10
ЛР 3. Образи тварин як відображення уяви народу про світобудову.		10
ЛР 4. Тварини в українській народній творчості – відображення у предметах матеріальної культури.		10
ЛР 5. Тварини в українських обрядах, усній народній творчості і музиці.		10
СР 1. Тварини у житті людини та суспільства, значення їх у світовій культурній спадщині		20
Модульна контрольна робота 1		30

1	2	3
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Гуманізація тваринництва – нова віха культурного розвитку суспільства		
ЛР 6. Нормативна база регулювання досліджень з тваринами відповідно до біоетики.	ПРН 1, 3, 5, 10. Здобувачі вищої освіти повинні оцінювати та забезпечувати якість і безпечність технологій виробництва продукції тваринництва, кормів та рівнів годівлі тварин з урахуванням етичних, біоетичних та нормативних вимог. Вміти застосовувати положення національного та міжнародного законодавства щодо благополуччя, захисту, етичного поводження та утримання тварин під час наукових досліджень і технологічного процесу; здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність у напрямі вивчення зооповедінкових аспектів, інтелектуальних здібностей тварин і комунікації між ними з метою вдосконалення умов їх утримання, годівлі, управління продуктивністю та оптимізації технологій відповідно до принципів сталого розвитку, біоетики та благополуччя; відшукувати, аналізувати та оцінювати наукові дані з актуальних джерел – наукової літератури, баз даних, звітів міжнародних організацій, нормативно-правових документів – для формування цілісного уявлення про сучасні тенденції в технологіях тваринництва, зокрема з погляду ефективності, етичності та екологічної доцільності.	10
ЛР 7. Вивчення аспектів спілкування тварин та їх інтелектуальних здібностей.		10
ЛР 8. Благополуччя тварин у нормативних документах.		10
ЛР 9. Аналіз сучасних технологій тваринництва.		10
ЛР 10. Розробка заходів з підвищення продуктивності тварин та ефективності галузей тваринництва у межах досягнення цілей сталого розвитку.		10
СР 2. Благополуччя тварин та сучасні технології при їх утриманні за виробництва тваринницької продукції.		20
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70	
Екзамен	30	
Всього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	Відмінно	Зараховано
74 – 89	Добре	
60 – 73	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час модульних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=513005>;
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- навчальний посібник.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 912 с.
2. Історія світової культури: навч. посібник / керівник авт. колект. Л.Т.Левчук. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 400 с.
3. Історія української культури: навчальний посібник / Є.В. Перегуда та ін. – К.: КНУБА, 2015. 196 с.
4. Корж О. П. Етологія тварин : навч. посіб. / гол. ред. В. І. Кочубей. Суми : Університетська книга, 2018. 235 с.
5. Мельник В.В. Науково-організаційні засади розвитку птахівництва в Україні другої половини XX – початку XXI ст. : монографія / НААН, ННСГБ; наук. ред. акад. НААН В. А. Вергунов. Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2019. 312 с. (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»; кн. 110).
6. Недосеков В. В., Блаха Т., Ситюк М. П., Мартинюк О. Г., Мельник В. В., Юстинюк В. Є. Основи біобезпеки та благополуччя тварин : монографія. Ніжин : Аграрна академія, 2021. 252 с
7. Усе найцікавіше про історію і звичаї України /К.Ю. Галушко та ін., Харків : Віват, 2018. 320 с.
8. Cowie H.L. Animals in World History (1st ed.). New York: Routledge, 2024. 246 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003181996>.

9. Melnyk V., Prokopenko N., Bazyvoliak S. Current trends in broiler meat production in North America. *Animal Science and Food Technology*. 2024. Vol.15, No 4. P. 102-119. doi: <https://doi.org/10.31548/animal.4.2024.102>.
10. Davydovych V., Shevchenko L., Melnyk V., Busol L., Pylypchuk O. Quality and safety of chicken eggs after washing and disinfection with a chlorine-containing agent. *Animal Science and Food Technology*. 2025 Vol.16, No 1. P. 141-157. doi: <https://doi.org/10.31548/animal.1.2025.141>

Додаткова література

1. Харьков С. Еволюція цінностей суспільства в аспекті взаємовідносин «людина-тварина». *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2021. Вип. 37. С. 73-81.
2. Rômulo Romeu Nóbrega Alves, Raynner Rilke Duarte Barboza. Chapter 15 - The Role of Animals in Human Culture/Editor(s): Rômulo Romeu Nóbrega Alves, Ulysses Paulino Albuquerque. *Ethnozoology*. Academic Press, 2018. P. 277-301.
3. Stimpson C.M., Kemp B.J. Pigeons and papyrus at Amarna: the birds of the Green Room revisited. *Antiquity*. 2023. Vol. 97 (391). P. 104-119.
4. Chaachouay N., Zidane L. The importance of animals in sacrificial rituals and socio-religious occasions practised by the indigenous communities of Morocco and strategies to conserve them from extinction. *Biologia*. 2024. Vol. 79. P. 753–773.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Екологічні стандарти ЄС для галузі тваринництва України. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EkoStandartEU_short-s.pdf
3. Національна академія аграрних наук України. URL: <http://naas.gov.ua/>
4. Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0206-21>
5. Тваринництво в Україні та світі. URL: <https://landlord.ua/news/tvarinnitstvo/>
6. Animal health and the environment. URL: <http://www.fao.org/3/u2200e/u2200e0d.htm>
7. EU Commission. Countries and regions: Ukraine. URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine>.
7. Global animal partnership. <https://globalanimalpartnership.org/>